

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 18/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi ympäristönsuojelulain 18 ja 103 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä lokakuuta 2010 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi ympäristönsuojelulain 18 ja 103 §:n muuttamisesta (HE 179/2010 vp).

Aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat aloitteet:

- LA 127/2009 vp — Pertti Hemmilä/kok: talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annetun valtioneuvoston asetuksen kumoamisesta
- LA 68/2010 vp — Timo Heinonen/kok: ympäristönsuojelulain muuttamisesta
- TPA 83/2009 vp — Hannu Hoskonen/kesk: jätevesiasetuksen toimeenpanon lykkääminen

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 44/2010 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ympäristöministeri Paula Lehtomäki
- ympäristöneuvos Saara Bäck, lainsäädäntöneuvos Tuire Taina ja yli-insinööri Jorma Kallonen, ympäristöministeriö
- vesihallintoneuvos Jaakko Sierla, maa- ja metsätalousministeriö
- yksikönpäällikkö Risto Saarinen, Suomen ympäristökeskus
- tutkija Ilkka Sipilä, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
- insinööri Ilkka Juva, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- ympäristöpäällikkö Seija Peurala, Nurmijärven kunta
- ympäristöpäällikkö Matti Rautiainen, Savonlinnan kaupunki
- ympäristöasiantuntija Vesa Valpasvuo, Suomen Kuntaliitto
- professori Tuula Tuhkanen, Tampereen teknillisen yliopiston bio- ja ympäristötekniikan laboratorio
- toimitusjohtaja Esa Mäkinen, Clewer Oy
- lakimies Leena Penttinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- järjestöpäällikkö Juha Saarimäki, Suomen Omakotiliitto r.y.
- lakiasianpäällikkö Anneli Tiainen ja vesihuoltoinsinööri Saijariina Toivikko, Vesi- ja viemärilaitosyhdistys
- toimitusjohtaja Katri Penttinen, Ympäristöyritysten Liitto ry
- puheenjohtaja Antti Heinonen, FISE-pätevät Haja-asutuksen Vesihuollon Suunnittelijat, HaVeSu ry

- toiminnanjohtaja Hannu Sipilä, Suomen LVI-liitto SuLVi ry
  - luonnonsuojelupäällikkö Ilpo Kuronen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
  - vesiensuojelupäällikkö Lena Avellan, Natur och Miljö rf
  - suojelujohtaja Jari Luukkonen, WWF Finland
  - toiminnanjohtaja Jukka Koski-Vähälä, Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry
  - toiminnanjohtaja Jaana Lehtonen ja asiantuntija Minttu Peuraniemi, Länsi-Uudenmaan vesi- ja ympäristö ry.
- Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut:
- sosiaali- ja terveysministeriö
  - Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
  - Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
  - Keski-Uudenmaan ympäristökeskus
  - Someron kaupunki
  - NEFCO
  - Biolan Oy
  - Green Rock Oy
  - Maveplan Oy
  - Koneyrittäjien liitto ry
  - Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
  - OTT, VT Suvianna Hakalehto-Wainio

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ympäristönsuojelulakia siten, että kiinteistön ominaisuuksiin ja kiinteistön haltijaan liittyvät erityispiirteet voidaan nykyistä joustavammin ottaa huomioon talousjätevesien käsittelyä koskevia säännöksiä sovellettaessa.

Esityksessä ehdotetaan, että ympäristönsuojelulain nojalla annettujen talousjätevesien käsittelyvaatimusten noudattamisesta voidaan vapauttaa muun ohessa kiinteistön haltijat, jotka ovat iäkkäitä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Yleisiä käsittelyvaatimuksia ei ehdotuksen mukaan sovelleta jo olemassa olevaan käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jos kiinteistön haltija ja sillä vakituisesti asuvat ovat täyttäneet 68 vuotta ehdotetun lain voimaan tullessa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2011 alussa.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 127/2009 vp ehdotetaan, että jätevesiasetus tulee kumota, koska sen avulla saavutetut ympäristöhyödyt ovat vaatimattomat suhteutettuna kalliisiin investointeihin. Lakialoitteessa La 68/2010 vp ehdotetaan säädettäväksi jätevesien käsittelyjärjestelmän mitoituserusteesta elinkaaren mukaan sekä valmistajan vastuusta, yleisestä testausvelvollisuudesta ja toimivuuden seurannasta.

Toimenpidealoite

Toimenpidealoitteessa TPA 83/2009 vp ehdotetaan jätevesiasetuksen toimeenpanon lykkäämistä, kunnes on käytettävissä luotettavaa tutkimustietoa haja-asutusalueen talousjätevesien vaikutuksista vesistöihin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Ympäristönsuojelulain ja hajajätevesiasetuksen tavoitteet

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen

hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta toteaa, että ns. hajajätevesiasetuksen¹ tavoitteena on vähentää ympäristökuormitusta kiinteistöiltä, joita ei ole liitetty yleiseen viemäriin. Tavoitteena on ollut parantaa edellytyksiä ehkäistä kiinteistökohtaisista jätevesistä aiheutuvaa asuin- ja vesiympäristön pilaantumista ja toteuttaa vesien suojelun valtakunnallisia tavoitteita. Haja-asutusalueiden jätevesiä koskeva sääntely on aikaisemmin sisältynyt vesilakiin ja sittemmin myös terveydensuojelulakiin terveydensuojelun näkökulmasta. Vuonna 2000 tuli voimaan ympäristönsuojelulaki, jossa säädettiin yleinen puhdistusvelvollisuus viemäröinnin ulkopuolella sijaitseville kiinteistöille. Hajajätevesiasetuksella, joka tuli voimaan 1.1.2004, täsmennettiin tätä velvollisuutta. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslakiin sisältyy säännöksiä jätevesijärjestelmän lupamenettelyä.

Valtioneuvoston periaatepäätös valtakunnallisista vesiensuojelun tavoitteista vuoteen 2015 koskee eri lähteistä peräisin olevan jätevesikuormituksen yleisiä vähentämistavoitteita. Periaatepäätöksessä linjataan keskeiset kuormituksen vähentämiseksi tarpeelliset toimet laajasti paitsi haja-asutuksen jätevesien myös esimerkiksi maatalouden, metsätalouden, teollisuuden, yhdyskuntajätevesien, vesirakentamisen ja turvetuotannon jätevesien osalta. Periaatepäätöksessä korostetaan, että vesien hyvän tilan tavoitteen saavuttaminen edellyttää ravinnekuormituksen vähentämistoimia kaikilla sektoreilla. Rehevöitymistilanne ja siihen vaikuttavat tekijät vaihtelevat paljon eri alueilla, mikä tulee ottaa huomioon vesiensuojelutoimien kohdentamisessa.² Haja-asutuksen fosforikuormituksen osuus ihmistoiminnoista aiheutuvasta vesien kokonaisravinnekuormituksesta oli vuonna 2004 noin 8 % ja vuonna 2008 noin 9 % sekä typpikuormituksen vuonna 2004 noin 3 % ja vuonna 2009 noin 3,5 %.

¹ Valtioneuvoston asetus 542/2003 talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla.

HELCOMin Itämeren suojeluohjelman haja-asutuksen jätevesien käsittelyä koskevan suosituksen³ mukainen puhdistustaso vastaa voimassa olevan hajajätevesiasetuksen mukaista kunnan ympäristönsuojelumääräyksillä säädettävää lievempää puhdistustasoa.

Valiokunta pitää edellä viitattuja vesiensuojelutavoitteita tärkeinä vesien hyvän tilan saavuttamiseksi. Olennaista on ehkäistä kiinteistön lähiympäristössä ilmeneviä haittoja, kuten kaivo-vesien ja uimarantojen pilaantumista sekä hajuhaittoja. Välillisesti kysymys on laajemmin yleisistä vesiensuojelutavoitteista. Ympäristökuormitusta on vähennettävä kaikilla sektoreilla ottaen huomioon saavutettavissa oleva hyöty ja toimenpiteiden kustannukset. Vesiensuojelutavoitteita koskee myös vuonna 2004 voimaan tullut ns. vesienhoitolaki (Laki vesienhoidon järjestämisestä 2004/1299), jolla on pantu täytäntöön EU:n vesipolitiikan puitedirektiivi. Vesienhoitolaissa säädetään vesien hoidon suunnittelusta, ja sen yleisenä tavoitteena on vesien hyvä tila. Vesien hoidon suunnittelu tapahtuu vesienhoitoalueittain, jolloin tavoitteita ja tarvittavia toimenpiteitä voidaan tarkastella kokonaisvaltaisesti kustannustehokkuus huomioon ottaen. Lakiin perustuvat vesienhoitosuunnitelmat on hyväksytty valtioneuvoston päätöksellä 10.12.2009, ja niiden mukaisten toimien toteuttamista tulee edistää myös haja-asutuksen jätevesikuormituksen osalta⁴. Valiokunta on myös mietinnössään hallituksen Itämeri-selonteosta⁵ edellyttänyt, että haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyyn liittyvää joustoa lisätään siten, että asetuksen toimeenpanoa voidaan selvittää vesiensuojelutavoitteista kuitenkin tinkimättä.

² Vesiensuojeluperiaatepäätöksen mukaan haja-asutuksen jätevesistä aiheutuvia haittoja vähennetään paneamalla toimeen jätevesien käsittelystä annetun valtioneuvoston asetuksen vaatimukset. Keskitettyä viemäröintiä ja jätevesien käsittelyä edistetään silloin, kun se on vesihuollollisesti ja ympäristöllisesti järkevää, ja kehitetään ja otetaan käyttöön kiinteistökohtaisesti sovellettavissa olevia kustannustehokkaita ja ympäristöllisesti kestäviä teknologioita jätevesien käsittelyä varten. Lisäksi kehitetään ja edistetään kiinteistökohtaisia jätevesien käsittelyn hoito- ja huoltopalveluja.

Asetuksen toimeenpanon ongelmat

Hajajätevesiasetus tuli voimaan 1.1.2004, mutta asetuksen voimaantullessa olemassa oleviin kiinteistöihin sovelletaan 10 vuoden siirtymäaikaa, eli velvoitteet tulee täyttää viimeistään 1.1.2014 alkaen lukuunottamatta uudisrakentamista, jonka osalta asetusta noudatettiin heti. Asetuksen toimeenpano on kuitenkin edennyt hitaasti, ja toimijoiden arvion mukaan vain noin 10–15 % kiinteistöistä on tähän mennessä tehostanut jätevesien käsittelyä asetuksen edellyttämällä tavalla. Osaltaan hitaaseen toimeenpanoon ovat vaikuttaneet epä tietoisuus edellytystä käsittelyjärjestelmästä tai kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamisesta, pienpuhdistamojen korkea hinta ja avustujärjestelmän puutteet sekä julkisuudessa esillä olleet tutkimustulokset eräiden pienpuhdistamojen toimivuuden teknisistä ongelmista. Jätevesiasetuksen kumoamisesta on tehty jopa välikysymys (VK 3/2010 vp).

Jätevesiasetuksen perustelumuistiossa (6.6.2003) todettiin, että talousjätevesien käsittelyn tehostamisesta voi eräissä tapauksissa aiheutua kiinteistön haltijalle kohtuuttomia kustannuksia, minkä vuoksi asetuksen toimeenpanon seurannassa tuli kiinnittää erityistä huomiota siihen, että taloudellisesti heikossa asemassa oleville kiinteistön haltijoille ei aiheutuisi kohtuuttomia toimia. Lisäksi muistiossa todettiin, että ympäristönsuojelulain 18 §:ää oli tarkoitus muuttaa siten, että kohtuuttomissa tilanteissa ympäristönsuojeluviranomainen voisi antaa tapauskohtaisesti lykkäystä tämän asetuksen vaatimusten täyttämiseksi. Tämä lainmuutos toteutettiin vuonna 2005. Edelleen muistiossa kiinnitettiin huomiota avustumahdollisuuksiin kiinteistökohtaisiin tarpeisiin todeten, että avustuksia varten osoitetut määrärahat ovat olleet riittäviä ja niiden riittävyys ja kohdentaminen tulisi selvittää.

Valiokunta toteaa edelliseen viitaten, että keskeiset ongelmakohdat asetuksen toimeenpanossa

on tunnistettu jo asetuksen valmisteluvaiheessa. Toimeenpano on kuitenkin osoittautunut osin ennakoitua vaikeammaksi. Valiokunta korostaa, että kiinteistökohtainen neuvonta ja jokaiselle kiinteistökohtaisen sopivuuden perusteella harkittu jätevesiratkaisu ovat välttämättömiä edellytyksiä sääntelyn onnistuneelle toimeenpanolle. Kiinteistökohtaisesti sovellettavissa oleva kustannustehokas jätevesien käsittelyjärjestelmä voi olla erilainen kiinteistön käytöstä ja ympäristöolosuhteista johtuen. Lisäksi kunnat ovat voineet kunnallisin ympäristönsuojelumääräyksin poiketa asetuksen mukaisesta puhdistustasosta lievempään tai ankarampaan suuntaan, mistä myös aiheutuu eroja käytännössä vaadittavista ratkaisuista.

Hallituksen esityksen tavoitteena ei ole puuttua laajemmin jätevesien käsittelyä koskeviin vaatimuksiin, vaan selkiyttää erityisesti tilanteita, joissa vaatimuksista on mahdollista poiketa (ns. sosiaalinen suorituseste). Lisäksi asetuksella säädettyjä, yleisiä käsittelyvaatimuksia puhdistustasosta ei esityksen mukaan sovelleta, jos kiinteistön haltija, joka asuu vakinaisesti kiinteistöllä, on lain voimaan tullessa täyttänyt 68 vuotta ja kiinteistöllä on käyttökuntoinen jätevesijärjestelmä (ns. automaattilykkäys). Kiinteistön vaihtaessa omistajaa ja vakinaisesti asuvaa lykkäys raukeaa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi puuttua tilanteeseen myös, jos jätevesien käsittely aiheuttaa ympäristön pilaantumisen vaaraa, joten automaattilykkäys koskee ainoastaan puhdistustasoa koskevia tarkempia vaatimuksia eikä yleisesti jätevesien käsittelyvelvollisuutta.

³ Suosituksen 28E/6 mukaan tulee edistää lievempää kuormitustasoa vastaavia toimenpiteitä haja-asutusalueella vuonna 2017.

⁴ Direktiiviin perustuvassa vesienhoitolaisessa katsotaan ns. perustoimenpiteeksi myös kansalliseen lainsäädäntöön pohjautuvien säädösten mukaisia toimia, kuten haja-asutuksen jätevesien käsittelyn tehostaminen. Ns. täydentävät toimenpiteet nojautuvat usein taloudellisten ohjauskeinojen käyttöön ja ovat pääsääntöisesti vapaaehtoisia. Tällaisia ovat esimerkiksi maatalouden ja metsätalouden vesiensuojelutoimenpiteet. Toimenpideohjelmissa esitetyt toimenpiteet vesien hyvän tilan saavuttamiseksi toteutetaan monilla eri keinoilla, jotka eivät ole vesienhoitolain nojalla suoraan julkishallintoa tai yksittäisiä toiminnanharjoittajia velvoittavia.

Sääntelyn toimivuuden ja kohtuullisuuden arviointi

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan arvioinut hallituksen esitystä perustuslain kannalta pitäen välttämättömänä, että ympäristövaliokunta arvioi sitä, miltä osin asetus sisältää sellaista yksilön velvollisuuksien kannalta olennaista normiainesta, joka perustuslain 80 § huomioon ottaen kuuluisi lain tasolle. Lisäksi perustuslakivaliokunta edellyttää ympäristöministeriön vielä tämän eduskunnan aikana saattavan asiointilan perustuslain mukaiselle kannalle. Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan edelleen, että samassa yhteydessä olisi syytä varmistua laissa säädettävien talousjätevesien käsittelyä koskevien vaatimusten asettuvan sellaiselle tasolle, että ne on kohtuullisella investoinnilla ja toimivalla tekniikalla myös mahdollista moitteettomasti täyttää. Voimaantulosäännökseen ehdotetulle 68 vuoden ikärajalle eli ns. automaattilykkäykselle perustuslakivaliokunta katsoo olevan perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja hyväksyttäviä perusteita.

Ympäristövaliokunta toteaa, että edellä mainituista lähtökohdista johtuen tarve asian nopeaan käsittelyyn on ollut ilmeinen. Myös rakennuslupaviranomaiset ovat joutuneet vaikeaan tilanteeseen, kun jätevesijärjestelmiä koskeva nykyinen asetus on todettu perustuslain vastaiseksi, eikä sitä siten tulisi soveltaa. Valiokunta on yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa pyrkinyt täyttämään esitetyt vaatimukset selvittäen asiaan liittyvät näkökohdat mahdollisimman laajasti ja perusteellisesti. Kokonaisarviointin lähtökohdista on ensin näkemys siitä, mikä osa asetukseen sisältyvästä sääntelystä on perustuslain 80 § huomioon ottaen syytä säätää lain tasolla. Valiokunta katsoo ministeriön kanssa suorittamaansa arviointiin viitaten, että asetuksesta on tarpeen nostaa lain tasolle jätevesien yleisten käsittelyvaatimusten määräytymisen perusteiden lisäksi jonkin verran muuta sääntelyä.

Suorittamansa kokonaisarviointin perusteella valiokunta pitää välttämättömänä myös kohtuullistaa ja selventää sääntelyn tavoitteita kokonaisuudessaan sekä täsmentää poikkeusmahdollisuuksia sosiaalisten suoritusesteiden perusteella tarkoituksenmukaisella tavalla ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Tämä kokonaisuus muodostaa niin laajan muutostarpeen verrattuna hallituksen esityksen muutosehdotuksiin, että valiokunta on harkinnut tarpeelliseksi ehdottaa ympäristönsuojelulakiin uutta 3 a lukua, joka sisältää säännöskokonaisuuden talousjätevesien käsittelystä viemäriverkoston ulkopuolisilla alueilla. Valiokunta esittää edempänä tähän perustuvat muutosehdotuksensa.

Keskeiset muutosehdotukset

Valiokunnan keskeiset muutosehdotukset yhdistettynä hallituksen esityksen sisältämiin ehdotuksiin muodostavat seuraavan kokonaisuuden:

1. Perusvaatimustason kohtuullistaminen;
2. Puhdistusvaatimuksen säätäminen jätevesijärjestelmän suunnittelun ja rakentamisen lähtökohdaksi eikä valvontaperusteeksi;
3. Kiinteistökohtaisen neuvonnan varmistaminen valtakunnallisesti;
4. Poikkeuksen myöntämisen selventäminen sosiaalisiin perustein kiinteistön haltijalle viideksi vuodeksi kerrallaan;
5. Yli 68-vuotiaiden vakinaisesti asuttamien kiinteistöjen osalta ei edellytetä parantamistoimia, ellei kiinteistön jätevesijärjestelmää muutoin saneerata;
6. Vaatimus avustusjärjestelmän parantamisesta pienituloisille kotitalouksille myönnettävien avustusten käyttömahdollisuuden lisäämiseksi jätevesijärjestelmien uusimiseksi;
7. Siirtymäajan pidentäminen noin kahdella vuodella, vuoden 2016 alkuun saakka; ja
8. Varmistuminen siitä, että kaivoveden pilaantuminen ja hygieniahaittojen syntyminen ehkäistään, herkillä alueilla vesiensuojelusta huolehditaan ja muutoin vesiensuojelun taso kokonaisuutena nousee pitkällä aikavälillä myös haja-asutusalueiden jätevesien osalta.

⁵ YmVM 2/2010 vp — VNS 6/2009 vp, Valtioneuvoston selonteko Itämeren haasteista ja Itämeri-politiikasta

Valiokunta on päätnyt nihin muutosehdotuksiin kiinnittten erityistä huomiota perustuslaki-valiokunnan esittämään vaatimukseen varmistua vaatimusten asettamisesta sellaiselle tasolle, että ne on kohtuullisella investoinnilla ja toimivalla tekniikalla mahdollista moitteettomasti täyttää. Säännöksillä selvennetään, että kiinteistöllä tulee olla sille soveltuva jätevesien käsittelyjärjestelmä, jolla normaalikäytössä oletetaan saavutettavan lain vaatima puhdistustaso, eikä kyse lähtökohtaisesti ole puhdistustason saavuttamisen valvontaa koskevasta sääntelystä.

Perusvaatimustason kohtuullistaminen

Valiokunta ehdottaa siis nykyisen lievempää vaatimustasoa⁶ vastaavan tason säätämistä pääsääntöisesti noudatettavaksi lähtökohdaksi, koska mittava osa kiinteistöistä sijaitsee kaukana ranta-alueilta, tärkeiltä pohjavesialueilta tai muuten pilaantumisvaaraltaan herkiltä alueilta. Valiokunta korostaa, että normaalitilanteessa edellytettävän vaatimustason voi täyttää esimerkiksi kolmiosaisen saostussäiliön (eli saostuskaivon/sakokaivon) ja maaperäkäsittelyn muodostamalla käsittelyjärjestelmällä. Maaperäkäsittely tarkoittaa joko maahanimeyttämöä tai maasuodattamaa, jos maaperä ei ole soveltuva imeyttämölle. Valiokunta toteaa, että tämä ei merkitse olennaista tinkimistä ympäristönsuojelun tasosta, koska kunnat voivat kuitenkin määrätä alueista, joilla tulee noudattaa tiukempia vaatimuksia ympäristön pilaantumisvaaran perusteella eli erityisen herkillä alueilla, kuten rannoilla, pohjavesialueilla tai hyvin pienialaisilla kiinteistöillä. Ruotsissa on tässä suhteessa sama sääntelyrakenne eli pääsääntönä lievemmät vaatimukset ja erityisesti syystä noudatettava ankarampi vaatimustaso. Valiokunta pitää myös luontevana ympäristölainsäädännössä yleisesti lähtökohtana olevaa rakennetta vähimmäisvaatimusten asettamisesta ja erityisvaatimusten soveltamisesta silloin, kun siihen on erityiset, ym-

päristölliset perusteet. Lainsäädännön muuttaminen sanotulla tavoin on siten myös rakenteellisista lähtökohdista perusteltua.

Valiokunta katsoo, että vaatimustasoa tarkoitavia, voimassa olevassa asetuksessa prosentteina ilmaistuja puhdistustavoitteita ei ole tarpeen nostaa lain tasolle, vaan tarkoituksenmukaisempaa on säätää laissa tavoitteiden määräytymisen perusteista ja täsmentää tätä asetuksen tasolla. Valiokunta katsoo, että hyvin tekninen, esimerkiksi raja-arvoihin perustuva sääntely on tarkoituksenmukaista sijoittaa jatkossakin asetuksen tasolle, mikä edellyttää riittävän täsmällisen ja tarkkarajaisen asetuksenantovaltuutuksen sisällyttämistä lain tasolle.

Valiokunta korostaa, että nykyisen lievemmän tason säätämisen pääsäännöksi ei arvioida käytännössä merkitsevän ympäristönsuojelutavoitteiden heikentymistä. Valiokunta toteaa, että ranta-alueilla ja tärkeillä pohjavesialueilla tulisi jatkossakin olla ankarampi vaatimustaso. Tästä kuitenkin säädetään kunnan ympäristönsuojelumääräyksillä ja valtioneuvoston asetuksella annetaan ankarampaa tasoa koskevat tarkemmat määräykset vain ohjeellisesti, koska sitovien tasovaatimusten ei ole katsottu soveltuvan yhteen määräysten vapaaehtoisuuden kanssa. Ankarampaa tasoa tarkoittavien vaatimusten sisältyminen kunnan ympäristönsuojelumääräyksiin merkitsee kunnan roolin merkittävää vahvistumista. Valiokunta pitää tätä perusteltuna, koska sääntelyn tavoitteena on erityisesti kiinteistön lähiympäristössä ilmenevien haittojen ehkäiseminen ja siitäkin syystä paikallisilla olosuhteilla on erityisen suuri merkitys.

Ympäristönsuojelulain 19 §:n 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojelumääräykset voivat koskea muun muassa vesien tilan parantamista koskevia toimia, jotka ovat vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisen vesienhoitosuunnitelman mukaan tarpeellisia. Valtioneuvoston joulukuussa 2009 hyväksymissä vesienhoitosuunnitelmissa on vesistöalueittain tietoja haja-asutuksen jätevesikuormituksen suhteesta muihin kuormituslähteisiin sekä toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen kuormituksen vähentämiseksi. Valiokunta katsoo, että vesienhoito-

⁶ Lievempi taso orgaanisen aineen osalta 80 %, kokonaisfosforin 70 % ja kokonaistypen osalta 30 %. Ankarampi taso orgaanisen aineen osalta 90 %, kokonaisfosforin 85 % ja kokonaistypen osalta 40 %.

suunnitelmien tavoitteiden sitovuus velvoittaa välillisesti toimiin niiden vesistöalueiden osien osalta, joilla haja-asutuksen jätevesien aiheuttama kuormitus on arvioitu merkittäväksi tekijäksi vesienhoitolain ympäristötavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Arvion mukaan lievemmän vaatimustason eli uuden perusvaatimustason noudattaminen kattavasti koko maassa alentaa hajajätevesien fosforikuormitusta nykyisestä noin 350—400 tonnista vuodessa noin 150 tonniin vuodessa, joten ihmisperäinen fosforikuormitus vesiin alenee kokonaisuudessaan noin 5—6 prosenttiyksikköä. Ihmisperäinen typpikuormitus vesiin on yhteensä noin 77 000 tonnia vuodessa, josta hajajätevesien osuus on noin 3 %. Typen 30 %:n poistoteholla päästöjen ympäristöön arvioidaan vähentyvän nykyisestä noin 3 700 tonnista noin 2 700 tonniin vuodessa eli noin 1 000 tonnia. Kun otetaan huomioon typen poistuminen maaperässä ennen pintavesiä, vuosittaisen typpikuormituksen vesiin arvioidaan alenevan noin 700 tonnia. Typpikuormituksen vähentyminen ei ole merkittävä koko ihmisperäiseen kuormitukseen verrattuna, mutta tarpeen silti tavoitteiden saavuttamiseksi. Käytännössä 40 %:nkin poisto voidaan saavuttaa nykyisin käytössä olevilla yleisimmillä puhdistusratkaisuilla käytännössä ilman merkittäviä rakentamiseen kohdistuvia lisäkustannuksia.

Jos kunnallisia ympäristönsuojelumääräyksiä ankarammasta vaatimustasosta ei lainkaan annettaisi, puhdistustasovaatimuksen lieventäminen valiokunnan ehdottamalla tavalla johtaisi käytännössä siihen, että ankarampaan vaatimustasoon verrattuna päästöt ympäristöön orgaanisen aineen ja fosforin osalta sallitaan kaksinkertaisina. Näin arvioiden fosforikuormituksen on arvioitu lisääntyvän noin 50 tonnia vuodessa verrattuna nykyisen lainsäädännön toteuttamiseen.

Jos kunnallisia ympäristönsuojelumääräyksiä ankarammasta vaatimustasosta ei annettaisi, typpikuormituksen on arvioitu valiokunnan ehdottamalla muutoksella laskennallisesti lisääntyvän noin 400 tonnia vuodessa verrattuna ankarampaan vaatimustasoon. Typpikuormituksen

osalta lievämpi vaatimustaso sopii yleensä ympäristöolosuhteiden vuoksi harvaan haja-asutukseen, jossa tilan väljyys sallii parhaaseen käyttökelpoisen tekniikan tasoon verrattuna suuremman jätevesikuormituksen ilman, että haitat ympäristöön lisääntyvät vastaavalla määrällä. Typpikuormituksen vähentyminen ei ole merkittävä koko ihmisperäiseen kuormitukseen verrattuna, sillä kuormituksen osuus on noin 3 %.

Ehdotetun lainmuutoksen kuvatut laskennalliset päästölisäykset eivät toteudu täysimääräisesti siksi, että ranta-alueilla ja tärkeillä pohjavesialueilla on kuitenkin lähtökohtana tiukempien määräysten soveltaminen siten kuin kunnallisissa ympäristönsuojelumääräyksissä määrätään. Ehdotetulla lievemmilläkin perusvaatimustasolla on katsottu voitavan täyttää lähiympäristön tilaan liittyvät ympäristönsuojeluvaatimukset. Ympäristönsuojeluvaatimuksia kokonaisuutena tarkastellaan ja toteutetaan vesienhoitosuunnitelmien kautta.

Valiokunta korostaa, että sovellettava perustekniikka on käytännössä hyvin samankaltaista kuin asetuksen nykyisellä vaatimustasolla, vaikka se voidaan toteuttaa usein yksinkertaisempaan. Tekniset ratkaisut veloitteiden toteuttamiseksi säilyvät pääsääntöisesti ennallaan. Tavanomaiseen tilanteeseen sopivia teknisiä ratkaisuja tämän vähimmäisvaatimustason saavuttamiseksi ovat esimerkiksi saostuskaivo yhdistettynä maimeyttämöön tai maasuodattamoon sekä laitepuhdistamo, jossa on biologinen käsittely ja kemikaaleilla fosforin kemiallinen saostus. Koska sääntely on teknologianeutraalia, monenlaiset vaihtoehdot ovat mahdollisia. Jätevesijärjestelmien tehostamistoimien rakennuskustannusten arvioidaan olevan keskimäärin noin 3 000—4 000 euroa. On kuitenkin syytä korostaa, että keskimääräisten arvioiden esittäminen on hyvin vaikeaa siksi, että kiinteistökohtaiset ratkaisut voivat edellä esitetyin tavoin poiketa hyvin paljon toisistaan. Säästöt kustannuksissa syntyvät lähinnä siitä, että rakenteiden mitoituksessa, laitevarustelussa sekä hoidon ja huollon tasossa voidaan tinkiä, mitä kautta riskit erilaisiin toimintahäiriöihin saattavat tosin lisääntyä. Muutos toteuttaa kuitenkin perustuslakivaliokunnan

kin edellyttämää varmistumista investointien kohtuullisuudesta. Valiokunta katsoo, että muutosehdotuksin varmistutaan investointien kohtuullisuudesta myös sitä kautta, että turhilta investoinneilta epätarkoituksenmukaisen kallisiin ratkaisuihin vältytään.

Valiokunta korostaa, että jätevesien käsittelyvaatimusten tason nostaminen on tärkeä tavoite, joka edellyttää pitkäjänteistä työtä ja josta ei sinänsä ole syytä tinkiä. Vaatimustason hyvin huomattavalle muuttamiselle ei ole ympäristönsuojelullisia eikä muitakaan perusteita, kun sääntelyn toimivuutta parannetaan ja sosiaaliin suoritusesteisiin perustuvat poikkeusmahdollisuudet otetaan käyttöön, neuvontaa lisätään ja avustusjärjestelmiä kehitetään. Valiokunta pitää harkinnassaan tärkeänä myös kansalaisten luottamuksensuojaa julkisen hallinnon toimia ja toimien ennakoitavuutta kohtaan.⁷ Ehdotettua merkittävämmät muutokset vaatimustasossa voisivat johtaa myös pohdintoihin mahdollisesta valtion vahingonkorvausvastuusta. Valiokunta katsoo, että nyt ehdotettavat muutokset eivät ole tässä suhteessa niin merkittäviä, että tällaiseen pohdintaan syntyisi tarvetta.

Vesien hyvän tilan tavoitteen saavuttaminen edellyttää ravinnekuormituksen vähentämistoimia kaikilla sektoreilla, minkä vuoksi myös haja-asutuksen jätevesikuormitusta kokonaisuutena on alennettava. Miljoona haja-asutusalueella asuvaa kuormittaa ympäristöä hieman enemmän kuin 4,2 miljoonaa viemärin piirissä olevaa asukasta. Rehevöitymistilanne ja siihen vaikuttavat tekijät vaihtelevat kuitenkin paljon eri alueilla, mikä tulee ottaa huomioon yksilöllisten vesiensuojelutoimien määrittämisessä ja kohdentamisessa, mikä todetaan myös vesiensuojelun periaatepäätöksessä. Kiinteistökohtaiset ratkaisut voivat siis olla perustellusti erilaisia, ja joustavuutta sallitaan myös sosiaalisilla perusteilla. Valiokunta toteaa, että jätevesien käsitte-

lyä varten edellytettävällä käsittelyjärjestelmällä on kytkentä myös ympäristönsuojelulain 4 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaiseen parhaan käytökelpoisen tekniikan periaatteeseen, jota sovellettaessa otetaan yleisesti huomioon myös toimien kustannustehokkuus ja taloudellinen toteuttamiskelpoisuus.

Valiokunta huomauttaa, että lain vähimmäisvaatimuksista huolimatta saneeraustilanteessa kannattaa milloin mahdollista valita mahdollisimman hyvän puhdistustuloksen saavuttava laite tai menetelmä, sillä jätevesien käsittelyjärjestelmään investoiminen voi nostaa kiinteistön arvoa aivan samalla tavoin kuin muu peruskorjaustoimenpide. Jätevesien käsittelyjärjestelmä parantaa suoraan asukkaan oman lähiympäristön tilaa ja ehkäisee myös hygieenisiä haittoja ja esimerkiksi kaivoveden pilaantumisen vaaraa. Kiinteistön lähiympäristön hygieenisten haittojen ehkäiseminen on sääntelyn hyvin merkittävä tavoite.

Ympäristöministeriö on valmistellut samanlaisesti valiokunnan muutosehdotusten valmistelun kanssa kumottavan asetuksen sijaan annettavaa uutta asetusta, johon prosentteina ilmaistut tavoitteet sisältyvät. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta edellyttää,

että hallitus kumooa voimassa olevan hajajätevesiasetuksen ja antaa uuden, tämän lainmuutoksen mukaisen asetuksen mahdollisimman pian tämän lainmuutoksen hyväksymisen jälkeen (Valiokunnan lausumaehdotus 1).

Sääntelyn kohdistaminen suunnittelun lähtökohdaksi

Samalla kun valiokunta ehdottaa kiinteistökohtaista jätevesien käsittelyjärjestelmää koskevista perusvaatimuksista säätämistä lain tasolla, valiokunta selventää sääntelyn kohdistuvan erityisesti järjestelmien suunnitteluun ja rakentamiseen. Tärkeää on turvata myös sääntelyn teknologianeutraalius eli se peruslähtökohta, että vaatimuksena on soveltuvan laitteen tai menetelmän tai niiden yhdistelmän hankkiminen kiinteistölle sitomatta valintaa mihinkään tiettyyn

⁷ Valiokunta on ottanut harkinnassaan huomioon myös sen yleisen vahingonkorvausoikeudellisen lähtökohdan, että julkista valtaa käytettäessä tehty päätös, joka on kulloinkin käytettävissä olevan harkintavallan oikeudellisten rajojen puitteissa, ei aikaansaa vahingonkorvausvelvollisuutta (KKO 2006:71).

menetelmään tai laitteeseen. Olennaista on, että kiinteistöille valitaan sopiva ja mahdollisimman toimintavarma järjestelmä. Sääntelyn kohteena on nimenomaan käsittelyjärjestelmän puhdistustaso teknologianeutraalisti ja sen kautta jätevesien kuormituksen vähentäminen. Valiokunta ehdottaa lakiin lisättäväksi uuden 27 c §:n siten kuin yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään sen selventämiseksi, että kokonaiskuormituksen vähentämiseen pyritään ensisijaisesti edellyttämällä käsittelyjärjestelmien suunnittelijoilta ja rakentajiilta vaadittavan puhdistustason huomioon ottamista. Puhdistustulos voi vaihdella esimerkiksi kuormituksen heilahteluista tai sääoloista johtuen, mutta tämä ei merkitse sitä, ettei lain vaatimuksia täytettäisi. Keskeistä on, että haja-asutusalueiden kiinteistöillä on kohtuulliseen puhdistustasoon yltävä, toimintavarma ja asianomaiselle kiinteistölle ja sen käyttötarkoituksiin soveltuva järjestelmä, jonka kunnossapidosta kiinteistön omistaja voi saamiensa käyttö- ja huolto-ohjeiden perusteella huolehtia.

Poikkeamisperusteista

Valiokunta pitää tarpeellisena hallituksen esitykseen sisältyviä poikkeamisperusteita, joiden mukaan yleisten käsittelyvelvoitteiden toteuttamisesta voi erityisestä syystä saada määräajaksi oikeuden poiketa edellyttäen, että ympäristökuormitus on vähäinen. Valiokunta korostaa, että ympäristönsuojelulaissa keskeinen käsite on ympäristön pilaantuminen tai sen vaara, kun taas vähäinen ympäristökuormitus asettuu selkeästi pilaantumisen vaaraa alemmalle tasolle. Valiokunta katsoo, että kuormituksen vähäisyyttä tulee arvioida suhteessa käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen, joka määritellään uudessa 27 a §:ssä. Valiokunta katsoo, että lähtökohtaisesti kuormituksen vähäisyyden edellytyksenä on käytännössä, että kiinteistöllä asuvien lukumäärä ei merkittävästi ylitä haja-asutuksen keskimääräistä kiinteistökohtaista asukasmäärää, joka on noin 3 henkeä. Lisäksi vähäisyyttä arvioitaessa otetaan huomioon käytössä olevien vesikalusteiden tyyppi ja tästä johtuva jäteveden määrä. Mustien ja harmaiden jätevesien erottelu voi myös olla yksi peruste kuormituk-

sen vähäisyyden arvioimiseen. Valiokunta pitää tarpeellisena, että ympäristökuormituksen vähäisyyden tulkintaa ohjeistetaan tältä pohjalta, jotta poikkeamiskäytäntö tältä osin muodostuisi mahdollisimman yhdenmukaiseksi.

Valiokunta korostaa, että lain voimaan tullessa 68 vuotta täyttäneitä koskeva automaattilykkäys lain soveltamisesta on myös ympäristölähtökohdista hyväksyttävä, sillä nämä poikkeukset jäävät kokonaisuutena arvioiden tilastojen valossa suhteellisen lyhytaikaisiksi ja ympäristöviranomaisen voi poikkeuksesta huolimatta vaatia tarpeellisia toimia, jos ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheutuu. Valiokunta korostaa kokonaisarvioinnin merkitystä tämän harkinnan taustalla. Huomioon on otettava sekin, että jos yli 68-vuotias asuu kiinteistöllä, jonka varustelutaso on huomattavan korkea, myös jätevesien käsittelyjärjestelmästä on yleensä huolehdittu. Lisäksi on huomattava, että jos kiinteistöä tältä osin saneerataan, säännökset tulevat sovellettavaksi ja poikkeus koskee siten vain olemassaolevaa tilannetta. Automaattilykkäyksen sitominen lain tasolla kiinteistöllä vakituisesti asuviin merkitsee sitä, että kesämökin osalta poikkeusta ei voi tällä perusteella saada. Automaattilykkäyksen tarkoituksena ei ole ohjata yli 68-vuotiaita jättämään jätevesijärjestelmän parannustoimet tekemättä. Valiokunta kannustaa jätevesijärjestelmän puhdistustason tarkasteluun kaikkia niitä yli 68-vuotiaita, joilla on siihen taloudellisesti ja muutoin mahdollisuudet, sillä kysymys on aina kiinteistön arvon ja yleisen kunnossapidon kannalta merkittävästä investoinnista.

Lain toimeenpanon seuranta ja muut vaikuttavat toimet

Valiokunta katsoo, että uuden asetuksen siirtymäaikaa on tarpeen pidentää kahdella vuodella siten kuin hallituksen esityksen antamisen yhteydessä on arvioitu. Vanhojen kiinteistöjen velvoite vaatimusten toteuttamisen määräajaksi olisi siten vuoden 2016 alussa.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että lain toimeenpanoa seurataan tarkasti. Koska lain tehokas toimeenpano edellyttää kiinteistökohtaisen

neuvonnan järjestämistä valtakunnallisessa ohjauksessa ja tuella, saadaan tästä samanaikaisesti tehokkaasti seurantatietoa. Koska tiukempien määräysten antaminen tapahtuu kunnan ympäristönsuojelumääräyksiin, edellyttää valtakunnallisen toimeenpanokehityksen seuranta tietojen kokoamista eri kunnista. Valiokunta katsoo, että ministeriön tulisi ohjata kuntia selvittämään ympäristönsuojelumääräysten tarkistamistarve ja antamaan määräykset tiukemmista puhdistustavoitteista alueille, joilla tähän on ympäristönsuojelulliset perusteet. Valiokunta huomauttaa, että sekä pinta- että pohjavesien suojeleminen on joka tapauksessa vesienhoitolaista seuraava tavoite.

Myös lukuisten poikkeusmahdollisuuksien olemassaolo edellyttää, että niiden käytöstä saadaan selkeä näkemys ja voidaan arvioida niiden vaikutusta kokonaistavoitteiden saavuttamiseen. Myöhemmin tulee tarpeelliseksi selvittää jätevesijärjestelmien teknistä käyttöikä ja toimivuutta ja harkita tarvetta toimenpiteisiin puhdistustulosten pysyttämiseksi kohtuullisella tasolla vanhenevissa järjestelmissä. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta edellyttää,

että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja antaa asiasta valiokunnalle selvityksen ennen siirtymäajan päättymistä (Valiokunnan lausumaehdotus 2).

Vuonna 2001 on tullut voimaan vesihuoltolaki, jonka mukaan kunnan tulee määritellä toiminta-alueet, joilla kiinteistöt saatetaan vesijohtoverkoston piiriin, ja alueet, jotka on saatettava viemäriverkoston piiriin. Viemäriverkoston lähialueilla on runsaasti alueita, jotka olisi ympäristönsuojelullisista syistä perusteltua saattaa viemäriverkoston piiriin. Myös siirtoviemärihankkeiden yhteydessä voidaan usein liittää niiden piiriin linjan varrella olevia haja-asutusalueita. Kuntien työ vesihuollon toiminta-alueiden määrittämiseksi on monin paikoin hidasta lähinnä taloudellisista syistä. Vesihuoltolainsäädäntö avustusjärjestelmineen on edistänyt viemärien ja siirtoviemärien rakentamista, mutta tämä on ollut tarpeisiin nähden liian hidasta. Valiokunta korostaa, että valtionavustus vesihuollon kehit-

tämiseen on välttämätöntä viemärintihankkeiden edistämiseksi. Valiokunta viittaa aiemmissa budjettilausunnoissaan esittämiinsä arvioihin siitä, että valtakunnallisesti viemäriverkostoja koskeva määrärahararve on noin 20 miljoonaa euroa. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää,

että hallitus valmistelelee valtakunnallisen viemärintitukiohjelman riittävine määrärahasokorotuksineen vähintään tämän lain ja uuden asetuksen voimaantulon asetettavan siirtymäajan loppuun saakka (Valiokunnan lausumaehdotus 3).

Valiokunta toteaa vielä, että talousjätevesien käsitteilytavoitteet on helpompi saavuttaa, jos vaatimusten täyttymistä voidaan edistää esimerkiksi fosfaatittomien pesuaineiden käytöllä. Vähentämistavoitteitahan arvioidaan suhteessa kuormituslukuihin, jolloin kiinteistöllä syntyviin jätevesiin vaikuttamalla voidaan vaikuttaa suoraan aiheutuvaan kuormitukseen. Käymäläjätteet muodostavat kuitenkin jätevesissä suurimman osan kuormituksesta. Jätevesien kokonaistyyppistä virtsa ja ulosteet muodostavat noin 90 %, kokonaisfosforista noin 80 % ja ulosteperäisistä bakteereista noin 98 %. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä myös HELCOMin puiteissa käynnissä olevaan työhön fosfaatteja sisältävien pesuaineiden ja tiskiaineiden käytön vähentämiseksi ja lopettamiseksi. Fosfaatittomien pesuaineiden käytöstä on eniten hyötyä viemäriverkoston ulkopuolella olevissa talouksissa. Valiokunta viitaten valtioneuvoston Itämeri-selonteosta antamaansa mietintöön toistaa vaatimuksen kiirehtiä päätöstä fosfaatteja sisältävien pesuaineiden ja tiskiaineiden käytön kieltämiseksi.

Neuvonta

Valiokunta korostaa, että tärkeimpänä tekijänä lain ja asetuksen toimeenpanon onnistumisessa on pidetty asianmukaista, kiinteistökohtaista neuvontaa. Jätevesijärjestelmien valinta edellyttää kiinteistön olosuhteiden huomioon ottamista ja kiinteistökohtaista suunnittelua, minkä vuoksi ei ole mahdollista säätää talousjätevesien kä-

sittelystä siten, että käsittelyvaatimukset voitaisiin täyttää kaikilla kiinteistöillä säännöksissä täsmällisesti yksilöidyillä teknisillä ratkaisuilla. Neuvontatarpeeseen on kiinnitetty huomiota jo voimassa olevaa asetusta annettaessa. Lisäksi esimerkiksi selvitysmies Lauri Tarasti esitti, että valtion talousarvioon tulisi ottaa vuosiksi 2011 ja 2014 valtionavustusta 5 miljoonaa euroa ja vuosiksi 2012 ja 2013 6 miljoonaa euroa vuodessa järjestöjen suorittamaan neuvontaan kiinteistöjen jätevesijärjestelmän parantamiseksi haja-jätevesiasetuksen vaatimukset täyttävällä tavalla.

Valiokunta korostaa, että neuvonnan tarve ei poistu, vaikka lakia täsmennetään ja säädetään vastaavasti uusi asetus kuvattua kiinteistökohtaisesta tarkastelutarpeesta johtuen. Luonnollisesti myös lain muutoksesta aiheutuu osaltaan lisäneuvontatarvetta. Valiokunta korostaa, että neuvonnan tulee olla puolueetonta sekä laitevalmistajista, materiaalien tuottajista ja muista kaupallisista intresseistä vapaata. Suomen ympäristökeskus vastaa neuvontatyön koulutusohjelman ja -aineiston valmistelusta ja sen pitämisestä ajan tasalla. Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukset vastaavat valtionavun käytön valvonnasta sekä ohjaavat alueensa kuntia ja asukkaita käyttämään alueellaan toimivien neuvojien palveluja. Kunnat ovat haja-asutuksen jätevesihuollon valvontaviranomaisia ja osallistuvat neuvonnan järjestämiseen alueillaan yhteistoimin järjestöjen ja neuvojien kanssa. Valiokunta korostaa kuntien neuvontatyön merkitystä siinä suhteessa, että kunnan ympäristönsuojelumääräyksiin perustuvista vaatimuksista sekä vesihuollon toiminta-alueiden määrittämistä koskevista asioista tiedottaminen ja neuvonta ovat kunta-kohtaista työtä. Valiokunta painottaa kuntien tärkeää roolia lain toimeenpanossa ja on huolissaan kuntien ympäristönsuojeluresurssien riittävyydestä. Valiokunta korostaa, että ministeriön tulee yhteistyössä kuntien kanssa varmistaa riittävä ohjeistus kuntien viranomaisille lain tehokkaaksi toimeenpanemiseksi ja neuvonnan järjestämiseksi.

Vuoden 2010 kolmannessa lisätalousarviossa osoitetulla miljoonan euron pilottihankkeita var-

ten tarkoitettulla määrärahalta on aloitettu yleisen kiinteistökohtaisen neuvonnan järjestämisen valmistelu. Valiokunta korostaa tarvetta turvata riittävä rahoitus pilottihankkeen laajentamiseen valtakunnalliseksi neuvonnaksi momentin 35.10.61 määrärahalta. Neuvonnan tarve on osoittautunut nyt ennakoituakin laajemmaksi. Valiokunta pitääkin välttämättömänä tarvittavien lisäresurssien turvaamista kunnille. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää,

että hallitus yhteistyössä kuntien kanssa varmistaa riittävän ohjeistuksen kunnan viranomaisille lain tehokkaaksi toimeenpanemiseksi ja että hallitus turvaa kunnille riittävän neuvontamäärärahan kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan toteuttamiseen uuden asetuksen voimaantulon siirtymäajan loppuun saakka (Valiokunnan lausumaehdotus 4).

Avustukset ja tuet jätevesien käsittelyjärjestelmien hankkimiseen

Kotitalousvähennystä on voinut saada oman asunnon ja vapaa-ajan asunnon jätevesijärjestelmän asennus- ja korjaustöiden työ kustannuksiin vuodesta 2005 alkaen⁸. Valiokunta pitää tätä verotukea yhtenä lisätekijänä, joka vaikuttaa myös tavoitetaso kohtuullisuusharkintaan. Kotitalousvähennystä tulisi kehittää siten, että se tukee mahdollisimman hyvin ympäristönsuojelun kannalta perusteltuja toimia, kuten jätevesien käsittelyä tehostavat ja energiatehokkuutta edistävät saneeraustyöt.

Valiokunta korostaa, että kotitalousvähennyksen kautta saatava tuki ei kuitenkaan auta pienituloisimpia talouksia, koska ne eivät maksa siinä määrin veroja, että kotitalousvähennyksestä voisi hyötyä tehokkaasti. Pienituloisille on voitu maksaa Asumisen rahoitus- ja kehittämissivun ARA:n ns. talousjätevesiavustusta

⁸ Kotitalousvähennyksen piiriin koneella tehdyssä työssä on työpalkan lisäksi hyväksytty myös käytetyn koneen laskennallinen osuus, millä on merkitystä jätevesijärjestelmän asentamisen kustannuksiin (KHO:n päätös 12.8.2009).

korjaus- ja energia-avustumääräraha. Avustusta voi saada 35 % hyväksyttävistä kustannuksista lainsäädännön vaatimukset täyttävän jätevesijärjestelmän rakentamiseen. Avustuksen myöntää asuinkunta. Vuonna 2009 tätä avustusta sai noin 350 hakijaa ja keskimääräinen avustus oli noin 3 000 euroa. Määräraha on riittänyt kaikille hakijoille, koska myöntämisen edellytyksenä olevat tulorajat ovat suhteellisen alhaiset. Valiokunta katsoo, että korjaus- ja energia-avustumäärärahaa ja avustuksen myöntämisen edellytyksenä olevia tulorajoja tulisi edelleen nostaa avustuksen käytettävyyden lisäämiseksi. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää,

että hallitus nostaa korjausavustumäärärahan myöntämisen perusteena olevia tulorajoja ja korjaus- ja energia-avustumäärärahaa siten, että avustus edistää jätevesien käsittelyn parantamistoimien toteuttamista (Valiokunnan lausumaehdotus 5).

Laitteiden valvonta ja kuluttajainformaatio

Valiokunta toteaa, että ehdotettu lainsäädäntö on teknologianeutraalia, eli laki ei määrää tiettyä laitetta tai menetelmää käsittelyjärjestelmäksi, vaan suunnittelijan tehtävänä on esittää kiinteistön omistajalle valittavaksi tekninen ratkaisu, jolla lain ja asetuksen vaatimukset voidaan täyttää. Olennaista on, että keskimääräinen puhdistustulos on riittävä. Tätä lähtökohtaa selventää valiokunnan ehdottama uusi 27 c §.

Pienpuhdistamo voidaan merkitä CE-merkinällä, mutta puhdistusmenetelmiä ei, koska ne eivät ole tuotteita. Tuotteen valmistaja voi kiinnittää tuotteeseen CE-merkinnän, jos puhdistamo täyttää kaikki eurooppalaisen tuotestandardin (EN 12566-3) vaatimukset. Suomessa ei ole mahdollista asettaa standardille omia vaatimuksia, esimerkiksi edellyttää testiä tehtäväksi viiden hengen kuormalla, koska se olisi vastoin tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatetta. Tästä johtuen CE-merkintä ei ratkaise käsittelyjärjestelmän soveltuvuutta kiinteistölle. Koska CE-merkinnän luonteesta on epäselvyyttä, tulee asiaan kiinnittää kansalaisten informoinnissa

erityistä huomiota. Rakennustuotteiden CE-merkintä on tulossa EU:ssa pakolliseksi vuonna 2013, minkä jälkeen myös kaikkien edellä mainitun standardin piiriin kuuluvien pienpuhdistamojen tulee olla testattuja standardin mukaisesti. Valiokunta korostaa tarvetta kohdentaa neuvontaa siten, että standardin pakollisuudesta ei kuitenkaan aiheudu virheellisiä käsityksiä pienpuhdistamon välittömästä kiinteistökohtaisesta soveltuvuudesta yksinomaan merkinnän perusteella.

Yksityiskohtaiset perustelut

18 §. Talousjätevedet. Hallituksen esityksessä ehdotetaan kumottavaksi ympäristönsuojelulain 18 §:n 2 momentti, koska poikkeuksia koskeva sääntely ehdotetaan sisällytettäväksi lain 103 §:ään. Valiokunta ehdottaa koko 18 §:n kumoamista, koska valiokunta ehdottaa sen 1 momenttiin nyt sisältyvän asetuksenantovaltuuden siirtämistä tarkistettuna uuden 3 a luvun uuteen 27 c §:ään ja 2 momentin keskeisen sisällön siirtämistä tarkistettuna uudeksi 27 d §:ksi siten kuin näiden pykälien yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin esitetään. Pykälän 2 momentin mukaan ns. harmaat vedet eli muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan johtaa puhdistamattomana maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa. Valiokunta toteaa, että harmaiden vesien määrän vähäisyyden arviointi on herättänyt käytännössä tulkintaepäselvyyksiä erityisesti vapaa-ajan kiinteistöillä. Valiokunta korostaa siksi, että harmaiden jätevesien määrä on yleensä vähäinen silloin, kun kiinteistön vuotuinen käyttöaika on vähäinen ja käytettävä vesi kanneetaan tai johdetaan kantamiseen verrattavalla tilapäisellä vesijohdolla tai kiinteistö muutoin on veden käytön kannalta varustelultaan vaatimaton.

3 a luku. 27 a §. Talousjätevesien käsittelyyn liittyvät määritelmät. Valiokunta ehdottaa jätevesiasetukseen sisältyvien tarvittavien määritelmien nostamista lain tasolle, jotta uusi luku muodostaa itsenäisen kokonaisuuden tarvittavine käsit-

teineen. Määritelmät ovat pääasiassa samansisältöiset kuin asetukseen sisältyvät määritelmät. Jätevesien käsittelyjärjestelmän määritelmää 2 kohdassa on kuitenkin tarkennettu. Kuormitusluku on määritelty yleisesti ja siihen liittyvistä lukuarvoista on tarkoitus säätää tarkemmin asetuksen tasolla. Valiokunta toteaa, että saostussäiliöllä tarkoitetaan saostuskaivoa eli sakokai-voa.

27 b §. Jätevesien yleinen puhdistamisvelvollisuus. Valiokunta ehdottaa voimassa olevan ympäristönsuojelulain 103 §:n siirtämistä uudeksi 27 b §:ksi pykälän 2 momentti tarkistettuna siten, että ensimmäisestä virkkeestä poistetaan loppuosa "siten, että jätevesien puhdistus vastaa vähintään 18 §:n nojalla annetussa asetuksessa tarkoitettujen puhdistustoimien tehoa" tarpeettomana, koska vastaava uusi sääntely sisältyy ehdotettavaan 27 c §:ään. Pykälän sanamuotoon on tehty myös tekninen tarkistus.

27 c §. Jätevesien käsittelyjärjestelmä. Valiokunta ehdottaa uutta pykälää, jossa säädetään velvollisuudesta huolehtia siitä, että kiinteistöllä on jätevesien käsittelyjärjestelmä, järjestelmältä vaadittavista ominaisuuksista, järjestelmän suunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa koskevista määräyksistä sekä laissa ja sen nojalla asetetun tavoitetason suhteesta alueisiin, joilla sovelletaan kunnallisia ympäristönsuojelumääräyksiä jätevesien puhdistamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan kiinteistöllä tulee olla käyttökohteeseensa soveltuva jätevesien käsittelyjärjestelmä. Käsittelyjärjestelmä on määritelty 27 a §:ssä, ja se voi olla esimerkiksi saostussäiliö, maahanimeyttämö, maasuodattamo, umpisäiliö, pienpuhdistamo tai muu laite tai menetelmä tai näiden yhdistelmä. Sääntelyn tarkoituksena on selventää lain teknologianeutraalia lähestymistapaa, jonka mukaan mikä tahansa soveltuva laite tai menetelmä on lähtökohtaisesti hyväksyttävissä. Olennaista on soveltavuus kiinteistölle ottaen huomioon kiinteistön käytöstä aiheutuva kuormitus, jätevesijärjestelmän ominaisuudet, ympäristön pilaantumisen vaara ja ympäristöolosuhteet, kuten kiinteistön sijain-

ti ranta-alueella taikka tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella. Valiokunta korostaa, että soveltuvan jätevesien käsittelyjärjestelmän arviointi edellyttää lopulta kuitenkin aina kiinteistökohtaista arviointia lain säännösten perusteella.

Asianmukaista käsittelytapaa harkittaessa huomioon otettavia seikkoja ovat olleet esimerkiksi maaperä, rakennuspaikan koko, rakennukset ja niiden käyttö, määräys rakennuspaikan vähimmäispinta-alasta tai toimintojen etäisyys vesistöistä. Kiinteistön käytöstä aiheutuvalla kuormituksella tarkoitetaan, että järjestelmä on mitoitettava kiinteistön asukasmäärän ja syntyvän jäteveden laadun ja määrän mukaan. Järjestelmän suunnittelun mitoitusperusteena käytetään yleensä asukaslukua, jonka arvo saadaan jakamalla huoneistoala neliömetreissä luvulla 30, kuitenkin siten, että mitoituksen asukasluku on vähintään viisi. Valiokunta korostaa, että huoneistoala ei kuitenkaan saa olla määräävä tekijä, jos kiinteistöllä asuu suuresta huoneistoalasta ja siten kapasiteetista riippumatta pysyvästi vain muutama henkilö. Valiokunta korostaa siten, että järjestelmä tulee suunnitella ottaen huomioon tilanne, jossa kiinteistöllä asuu sen kapasiteetin mukainen määrä henkilöitä. Järjestelmä on kuitenkin voitava käytännössä toteuttaa vaihteittain, jos kiinteistöllä järjestelmän rakennus-
hetkellä asuu olennaisesti vähemmän henkilöitä.

Muun jätevesijärjestelmän ominaisuuksilla viitataan erityisesti siihen, onko kiinteistöllä harmaat ja mustat jätevedet erotteleva järjestelmä. Jätevesien erottelu vaikuttaa suoraan tarvittavaan mitoitusarpeeseen, koska mustia vesiä syntyy vähemmän. Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että ottamalla käyttöön kuivakäymäläratkaisu vähennetään merkittävästi tarvetta yli-päätään käsitellä kiinteistön jätevesiä.

Valiokunta toteaa, että jätevesilietettä koskeva sääntely perustuu EU:n direktiiviin ja sisältyy jätelakiin ja lannoitevalmistelakiin, eikä sen käsittelystä siten säädetä tässä yhteydessä. Valiokunta katsoo, että lainsäädännöllä ei tule asettaa esteitä lietteiden asianmukaiseksi käsittelemiseksi myös lähellä lietteen syntypaikkaa.

Yleensä sijainti ranta-alueella tai tärkeällä pohjavesialueella merkitsee tarvetta normaalia tiukemmille puhdistustasovaatimuksille ympäristön pilaantumisen vaaran ehkäisemiseksi, mistä säädetään pykälän 3 momentissa. Ranta-alueella tarkoitetaan yleensä melko kapeaa vyöhykettä, mutta maaston muodoilla on suuri merkitys sen suhteen, miten jätevedet kuormittavat vesistöä.

Pykälän 2 momentin mukaan jätevesien käsittelyjärjestelmä on suunniteltava, rakennettava ja ylläpidettävä siten, että sillä voidaan kohtuudella normaalikäytössä olettaa saavutettavan valtioneuvoston asetuksessa talousjätevesien käsittelylle tarkemmin määriteltävä kuormitukseen perustuva riittävä orgaanisen aineen, fosforin ja tyypin puhdistustaso. Riittävä puhdistustaso tulee määrittää siten, että sillä voidaan saavuttaa ympäristönsuojelun kannalta kokonaisuutena tarkastellen hyväksyttävä kuormituksen taso ottaen erityisesti huomioon valtakunnalliset vesienpuhdistuslaitteet. Valiokunta korostaa, että sääntelyn tarkoituksena on säätää lain tasolla pääsäännöksi nykyisen lievemmän vaatimustason mukainen järjestelmä, ellei ole erityisiä perusteita ankaramman vaatimustason noudattamiselle herkällä alueella siten kuin kunnallisilla ympäristönsuojelumääräyksillä voidaan 3 momentin mukaisesti määrätä.

Voimassa olevan hajajätevesiasetuksen mukaan sen tavoitetasosta voidaan poiketa sekä lievempään että ankarampaan suuntaan, mikä on ollut omiaan hämärtämään sääntelyn perustavoitteita ja johtanut hyvin erilaisiin käytäntöihin eri puolilla maata. Valiokunnan ehdotuksella käytäntö selkiytyy, kun on yksi lakiin perustuva pääsääntö ja siitä poikkeaminen ankarampaan suuntaan kunnan ympäristönsuojelumääräyksin. Valiokunta toteaa, että olemassa olevissa ympäristönsuojelumääräyksissä on käytännössä yleensä rajattu ankarampien vaatimusten alueiksi erityisesti pohjavesialueita ja ranta-alueita, tai kohteeksi tiettyjä toimintoja tai tietyn tyyppisiä jätevesiä, joiden käsittelytavoista on annettu määräyksiä. Valiokunnan ehdottama lievemmän tason vaatimuksen säätäminen pääsäännöksi perustuu osaltaan siihen näkemyk-

seen, että kunnan ympäristönsuojelumääräyksillä edelleen jatkossakin rajataan ankarampien vaatimusten alueeksi erityisen herkät ranta-alueet ja tärkeät pohjavesialueet. Valiokunta toteaa, että varsinkin Etelä-Suomessa kunnallisiin ympäristönsuojelumääräyksin annettavia lievempiä määräyksiä on käytössä hyvin vähän ja useissa kunnissa on annettu erikseen esimerkiksi umpisäiliöpakkoa koskevia vaatimuksia erityisen herkällä alueilla. Valiokunta katsoo, että vastaavasti tulisi myös jatkossa ottaa huomioon mahdollisuus sekä tavoitetaso- että muihin määräyksiin ympäristöolosuhteiden perusteella.

Pykälän 3 momentin mukaan 2 momentissa tarkoitettun puhdistustason sijaan sovelletaan ankarampia puhdistusvaatimuksia, jos niistä muualla laissa säädetään. Edellä 2 momentissa tarkoitettua puhdistustasoa ei sovelleta myöskään alueilla, joita koskevat kunnan ympäristönsuojelumääräykset. Ympäristönsuojelulain 19 §:n 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojelumääräykset voivat koskea muun muassa vesien tilan parantamista koskevia toimia, jotka ovat vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisen vesienhoitosuunnitelman mukaan tarpeellisia. Ympäristönsuojelulain 92 §:n 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus panna vireille vaatimus 19 §:n 2 momentin 7 kohdan mukaisesta ympäristönsuojelumääräyksen antamista koskevasta asiasta. Edellytyksenä on, että kunta ei ole antanut tällaista määräystä ja määräystä on pidetty vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa merkityksellisenä keinona vesien tilan kannalta. Vesienhoitosuunnitelmat on hyväksytty valtioneuvostotasolla vuonna 2009.

Valiokunta katsoo, että kunnan tulisi kiinnittää erityistä huomiota ympäristönsuojelumääräysten antamista harkitessaan sellaisiin vesistöalueisiin tai niiden osiin, joilla haja-asutuksen jätevesien aiheuttama kuormitus on arvioitu merkittäväksi vesien hyvän tilan tavoitteen saavuttamisen kannalta. Koska vesienhoitosuunnitelmat kattavat laajoja vesistöalueita eikä niistä uudessa sääntelytilanteessa muutoinkaan ole kaikilta osin johdettavissa konkreettisia toimen-

pide-ehdotuksia, tulisi ympäristönsuojelumääräysten tarvetta arvioida kunkin konkreettisen, rajatun alueen osalta erikseen. Valiokunta korostaa, että lain muutos johtaa kunnissa tarpeeseen tarkastella ympäristönsuojelumääräysten mahdollista muutostarvetta. Uudelleentarkastelu tulee tarpeelliseksi myös vesienhoitosuunnitelmien tarkistamisen yhteydessä vuonna 2015.

Hajajätevesiasetusta sovelletaan niiden kiinteistöjen jätevesien käsittelyyn, joita ei liitetä viemäriverkostoon ja joilta ei edellytetä ympäristölupaa. Lupakynnyksen alapuolelle jääviä, hajajätevesiasetuksen soveltamisalaan kuuluvia pieniä jäteveden puhdistamoita ovat paitsi kiinteistöjen omat ja yhteiset pienpuhdistamot myös esimerkiksi pienten kylien yhteiset jätevedenpuhdistamot sekä viemäriverkoston ulkopuolella sijaitsevien oppilaitosten tai matkailualan taikka muun sellaisen elinkeinotoiminnan puhdistamot, joilla käsiteltävä jätevesi ominaisuuksiltaan ja koostumukseltaan vastaa asumisessa syntyvää jätevettä. Käsiteltävien jätevesien määrä ja lika-ainepitoisuus on tällaisilla puhdistamoilla tyypillisesti selvästi suurempi kuin tavallisella asuinkiinteistöllä, minkä vuoksi voi usein olla perusteltua edellyttää tapauskohtaisesti tehokkaampaa jätevesien käsittelyä. Valiokunta katsoo, että kunnan ympäristönsuojelumääräyksiä annettaessa tulisi vastaavasti ottaa huomioon myös tällaisten asumiseen rinnastuvien muiden toimintojen jätevesien käsittelylle asetettavat vaatimukset.

Valiokunta toteaa vielä, että 3 momentin mukaan valtioneuvosto voi säätää ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä asetetaan 2 momenttia ankarampia määräyksiä. Valiokunta toteaa, että puhdistustaso voi olla ainoastaan ohjeellinen, koska kunnan ympäristönsuojelumääräysten antaminen on lähtökohtaisesti kunnan määräysvallassa. Valiokunta kuitenkin katsoo, että ohjeellisesta tasosta säätäminen voi ohjata käytäntöä siihen suuntaan, että toisena pääosin käytettävänä vaatimustasona olisi nykyinen ankarampi taso. Tämä olisi omiaan yhdenmukaistamaan käytäntöä ja suojaamaan kansalaisten luottamusta hal-

linnon toimien johdonmukaisuuteen, mitä on pidettävä yleisesti tärkeänä tavoitteena.

Pykälän 4 momentin mukaan kiinteistön jätevesijärjestelmän rakentamisesta ja muuttamisesta ja niiden edellyttämästä luvasta sekä käyttö- ja huolto-ohjeesta on lisäksi voimassa, mitä niistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa. Valiokunta toteaa, että pääosa kiinteistön jätevesijärjestelmää koskevista teknisluonteisista vaatimuksista on maankäyttö- ja rakennuslain perusteella annetussa rakennusmääräyskokoelmassa, jonka rakennusten viemärointiä koskevaa D1-osaa on noudatettava aina rakentamisen yhteydessä.

27 d §. Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen. Valiokunta ehdottaa uuden 27 d §:n säätämistä. Pykälä sisältää säännökset siitä, millä edellytyksillä 27 c §:n nojalla säädettyistä vaatimuksista voidaan poiketa. Sääntely vastaa asiallisesti hallituksen esityksen 103 §:n 3 ja 4 momenttia eräin muutoksin. Valiokunta ehdottaa pykälää täsmennettäväksi edellytettujen toimien kohtuuttomuudesta kiinteistön haltijan kannalta tarkentaen näkökulman korkeiden kustannusten tai teknisen vaativuuden arvioimiseen yhdessä korkean iän tai muun vastaavan erityisen tekijän, kuten pitkäaikaisen työttömyyden tai sairauden, kanssa. Myös kiinteistön sijainti alueella, jonne on tarkoitus ulottaa viemäriverkosto, on peruste poiketa käsittelyä koskevista vaatimuksista.

Valiokunta korostaa, että sääntelyn peruslähtökohtana on edellytettujen toimien kustannusten kohtuullisuus. Valiokunta on verrannut kustannustasoa esimerkiksi vesihuoltolain mukaisiin liittymismaksuihin. Vesihuoltolaitoksen maksujen tulee vastata vesihuollosta laitokselle aiheutuneita kustannuksia, ja niiden tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset. Vesihuoltolaitoksen tulee aina periä asiakkailtaan käyttömaksua, minkä lisäksi se voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimitamista palveluista. Käytännössä vesihuoltolaitosten perimät liittymismaksut ovat vuonna 2005 vaihdelleet 0—14 000 euron välillä (keskiarvo noin 3 500 euroa) ja käyttömaksut 0—650 euron

välillä (keskiarvo noin 90 euroa) vuodessa omakotitalokiinteistöä kohden. Valiokunta on arvioinut, että jätevesijärjestelmän kustannukset vaihtelevat samassa määrin kuin vesihuollon liittymismaksut kiinteistön erityisolosuhteista riippuen; vesihuollossa liittymismaksu voi olla kalliimpi vedettävän johdon pituudesta riippuen, kun taas jätevesijärjestelmältä voidaan edellyttää tehokkaampaa puhdistustehoa herkillä alueilla, kuten ranta-alueilla. Koska kustannukset voivat tällöin nousta myös tavanomaista tasoa korkeammiksi, on poikkeusmahdollisuudelle erityisestä syystä selkeä peruste.

Valiokunta ehdottaa lisäksi, että pykälän soveltamisen edellytyksenä aina oleva ympäristökuormituksen vähäisyys mainitaan ensin eli asiajärjestys on tältä osin käännetty verrattuna hallituksen esityksen 103 §:ään. Lisäksi säännöstä on täsmennetty siten, että vähäisyyttä verrataan käsittelemättömän talousjäteveden kuormitukseen kiinteistön käyttö huomioon ottaen. Valiokunta viittaa tältä osin yleisperusteluissa todettuihin lähtökohtiin siitä, että yleensä vähäisyys edellyttää, että kiinteistöllä asuvien lukumäärä tai kiinteistön käyttö muutoin ei merkittävästi poikkea haja-asutuksen keskimääräisestä tilanteesta kuormitusta lisäävästi. Edellytyksenä olisi siten käytännössä, että kiinteistöllä asuvien lukumäärä ei merkittävästi ylitä keskimääräistä kolmen hengen asukasmäärää tai että kiinteistön käyttöaste muusta syystä jää keskimääräistä alhaisemmaksi.

Perustuslakivaliokunta nostaa lausunnossaan esiin myös ehdotetun poikkeussääntelyn soveltamisen vapaa-ajan asuntoihin ja katsoo, että vapaa-ajan kiinteistöjä ei tulisi kategorisesti sulkea säännösten soveltamisalan ulkopuolelle. Ympäristövaliokunta katsoo, että myös vapaa-ajan kiinteistöillä voi tietyissä tilanteissa olla perusteita ehdotettujen poikkeussäännösten soveltamiselle. Harkitessaan tapauskohtaisesti poikkeussäännösten soveltamisedellytysten olemassaoloa on viranomaisella mahdollisuus ottaa huomioon myös esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen varustelutason nousu ja ympärivuotiset käyttömahdollisuudet kyseisen kiinteistön näkökulmasta. Vapaa-ajan asuntojen osalta yksi tekijä

kuormituksen vähäisyyttä arvioitaessa on asunnolla vietetty aika. Jos kysymys on ns. kakkosunnosta, jolla aikaa vietetään hyvin suuri osa vuodesta, kuormitus ei välttämättä ole pykälän edellyttämällä tavalla vähäinen.

Valiokunta ehdottaa sääntelyä täsmennettäväksi siten, että kunnan toimivaltainen viranomainen, joka yleensä on ympäristönsuojeluviranomainen, myöntää poikkeuksen hakijalle enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Koska kohtuuttomuuden arviointi liittyy välttämättä aina henkilön olosuhteisiin, poikkeus on hakija-kohtainen ja raukeaa kiinteistön omistuksen tai hallinnan vaihtuessa.

27 f §. Voimaantulosäännös. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan esittänyt eräitä muutoksia voimaantulosäännökseen katsoen, että voimaantulosäännöksen soveltamista ei ole perusteltua kytkeä kiinteistöllä vakituisesti asuvan kiinteistön haltijan tai haltijoiden lisäksi muihin kiinteistöllä mahdollisesti vakituisesti asuviin henkilöihin tai heidän henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa. Kiinteistöllä asuvien henkilöiden määrä ja sitä kautta vaikutus kiinteistöllä syntyvien jätevesien määrään tulee valiokunnan näkemyksen mukaan ottaa huomioon ympäristöön kohdistuvan kuormituksen arvioinnin kautta. Tästä syystä valiokunta ehdottaa voimaantulosäännöksen muuttamista siten, että siihen sisällytetään maininta ympäristönsuojelulain 103 §:ssä jo nyt lähtökohtana olevasta ympäristön pilaantumisen vaaran välttämistä ja poistetaan viittaus kiinteistöllä vakituisesti asuviin henkilöihin. Valvontaviranomaisen vaatimukset eivät tällöin voi kuitenkaan perustua asetuksella säädetyn puhdistustason täyttymiseen, vaan vaatimukset voivat ainakin periaatteessa koskea kiinteistön jätevesijärjestelmän parantamista joillakin asetuksen edellyttämiä parantamistoimia vähäisemmällä toimenpiteillä.

Voimaantulosäännöksen ns. automaattilykäystä ei ole katsottu perustelluksi ulottaa koskemaan iäkkäiden ihmisten omistamia vapaa-ajan kiinteistöjä, mistä syystä hallituksen esityksessä on toisaalta myös jossain määrin korostettu vakituisessa asumiskäytössä olevien ja vapaa-

ajan kiinteistöjen erilaista asemaa. Valiokunta katsoo, että sääntelyn kokonaisuus huomioon ottaen tälle on hyväksyttävät perusteet.

Aloitteet

Valiokunta on hyväksynyt lakiehdotuksen valiokunnan mietinnön mukaisesti muutettuna ja muilta osin hallituksen esityksen mukaisena sekä edellyttänyt, että hallitus kumoaa voimassa olevan hajajätevesiasetuksen ja antaa mahdollisimman pian uuden asetuksen, joka perustuu mietinnön mukaisesti muutettuihin ympäristönsuojelulain säännöksiin. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että aloitteet hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoitteet LA 127/2009 vp ja LA 68/2010 vp hylätään,

että toimenpideoite TPA 83/2009 vp hylätään ja

että hyväksytään 5 lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset).

Laki

ympäristönsuojelulain (poist.) muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ympäristönsuojelulain (86/2000) 18 ja 103 §, sellaisena kuin niistä on 18 § laissa 252/2005, sekä
lisätään lakiin uusi 3 a luku seuraavasti:

3 a luku

Talousjätevesien käsittely viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla

27 a § (Uusi)

Talousjätevesien käyttöön liittyvät määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) talousjätevedellä asuntojen, toimistojen, liikerakennusten ja laitosten vesikäymälöistä, keittiöistä, pesutiloista ja niitä vastaavista tiloista ja laitteista peräisin olevaa jätevettä sekä ominaisuuksiltaan ja koostumukseltaan vastaavaa, karjatilojen maitohuoneista tai muusta elinkeinotoiminnasta peräisin olevaa vastaavaa jätevettä;

2) jätevesien käsittelyjärjestelmällä talousjätevesien puhdistusta tai muuta käsittelyä varten tarvittavien laitteiden ja rakenteiden muodostama kokonaisuutta, joka voi koostua saostussäiliöstä, maahanimeyttämöstä, maasuodattamosta, umpisäiliöstä, pienpuhdistamosta tai muista laitteista taikka näiden laitteiden ja menetelmien yhdistelmästä;

3) jätevesijärjestelmällä rakennuksissa ja rakennusten ulkopuolella olevien talousjätevesiviemäreiden sekä jätevesien käsittelyjärjestelmien muodostamaa kokonaisuutta, joka on tarpeen kiinteistön talousjätevesien johtamiseksi ja käsittelemiseksi;

4) haja-asutuksen kuormitusluvulla yhden asukkaan käsittelemättömien talousjätevesien keskimääräistä kuormitusta orgaanisen aineen,

fosforin ja typen osalta grammoina vuorokaudessa;

5) käsittelemättömän jäteveden kuormituksella sellaista jätevesien käsittelyyn tulevan talousjäteveden kuormitusta, joka määritetään jätevesijärjestelmää käyttävien asukkaiden keskimääräisen lukumäärän ja haja-asutuksen kuormitusluvun tulona tai, jos talousjätevesi on peräisin muusta toiminnasta kuin asumisesta, tutkimuksiin perustuvana vuorokauden keskimääräisenä kuormituksena;

6) lietteellä jätevesistä saostussäiliössä, pienpuhdistamossa tai muussa käsittelyssä muodostuvaa laskeutuvaa tai kelluvaa ainesta, joka voidaan erottaa jätevedestä omana jakeena.

27 b § (Uusi)

Jätevesien yleinen puhdistamisvelvollisuus

Jos kiinteistöä ei ole liitetty viemäriverkostoon eikä toimintaan tarvita tämän lain mukaisista lupaa, jätevedet on johdettava ja käsiteltävä siten, ettei niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa.

Talousjätevedet on käsiteltävä ennen niiden johtamista maahan, vesistöön tai vesilain 1 luvun 2 §:n mukaiseen uomaan tai altaaseen. Muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan johtaa puhdistamatta maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa.

27 c § (Uusi)

Jätevesien käsittelyjärjestelmä

Talousjätevesien käsittelyä varten kiinteistölle tulee olla jätevesien käsittelyjärjestelmä, jonka tulee soveltua käyttökohteeseensa ottaen huomioon kiinteistön käytöstä aiheutuva käsittelemättömän talousjäteveden kuormitus, muun jätevesijärjestelmän ominaisuudet, ympäristön pilaantumisen vaara ja ympäristöolosuhteet, kuten kiinteistön sijainti ranta-alueella taikka tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella.

Jätevesien käsittelyjärjestelmä on suunniteltava, rakennettava ja ylläpidettävä siten, että sillä voidaan kohtuudella normaalikäytössä olettaa saavutettavan valtioneuvoston asetuksessa talousjätevesien käsittelylle tarkemmin määriteltävä käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen perustuva riittävä puhdistustaso orgaanisen aineen, fosforin ja typen osalta. Riittävä puhdistustaso tulee määrittää siten, että sillä voidaan saavuttaa ympäristönsuojelun kannalta kokonaisuutena tarkastellen hyväksyttävä kuormituksen taso ottaen erityisesti huomioon valtakunnalliset vesiensuojelun tavoitteet. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vaadittavasta puhdistustasosta ja talousjätevesien kuormituksesta ympäristöön sekä jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta ja lietteen poistamisesta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen puhdistustason sijasta sovelletaan ankarampia puhdistusvaatimuksia, jos niistä muualla laissa säädetään tai sen nojalla säädetään tai määrätään. Mainittua puhdistustasoa ei myöskään sovelleta alueella, jota koskevat 19 §:n mukaan annetut, ympäristöolosuhteista johtuvat puhdistustasoa koskevat kunnan ympäristönsuojelumääräykset. Valtioneuvoston asetuksella säädetään ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä asetetaan 2 momentissa tarkoitettua ankarampia vaatimuksia.

Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän rakentamisesta ja muuttamisesta ja niiden edellyttämisestä luvasta sekä käyttö- ja huolto-ohjeesta on lisäksi voimassa, mitä niistä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään.

27 d § (Uusi)

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen

Edellä 27 c §:n nojalla säädetyistä talousjätevesien käsittelyä koskevista vaatimuksista voidaan poiketa, jos ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä vähäisenä verrattuna käsittelemättömän talousjäteveden kuormitukseen ja käsittely-

järjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet korkeiden kustannusten tai teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Arvioitaessa toimien kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kanalta otetaan huomioon:

1) kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitetulla alueella;

2) kiinteistön haltijan ja kiinteistöllä vakituisesti asuvien korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät;

3) kiinteistön haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste.

Kunnan toimivaltainen viranomainen myöntää hakemuksesta tässä pykälässä tarkoitetun poikkeuksen. Poikkeus myönnetään hakijalle enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.

103 §
(poist.)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos kiinteistön talousjätevesistä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa, 27 c §:n nojalla säädettyjä (poist.) käsittelyvaatimuksia ei sovelleta sellaisen kiinteistön lain voimaan tullessa olemassa olevaan käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jonka kiinteistöllä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat lain voimaan tullessa täyttäneet (poist.) 68 vuotta.

Tämän lain 27 d §:ää sovelletaan 1 päivänä toukokuuta 2005 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään sekä sellaisiin rakentamattomiin järjestelmiin, joiden toteuttaminen on ratkaistu osana rakennuslupaa ennen 1 päivää toukokuuta 2005.

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus kumoaa voimassa olevan hajajätevesiasetuksen ja antaa uuden, tämän lainmuutoksen mukaisen asetuksen mahdollisimman pian tämän lainmuutoksen hyväksymisen jälkeen.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja antaa asiasta ympäristövaliokunnalle selvityksen ennen siirtymäajan päättymistä.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee mahdollisimman pian valtakunnallisen viemärointitukiohjelman riittävine määrärahatasokorotuksineen vähintään tämän lain ja uuden asetuksen voimaanpanolle asetettavan siirtymäajan loppuun saakka.

sen voimaanpanolle asetettavan siirtymäajan loppuun saakka.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus yhteistyössä kuntien kanssa varmistaa riittävän ohjeistuksen kunnan viranomaisille lain tehokkaaksi toimeenpanemiseksi ja että hallitus turvaa kunnille riittävän neuvontamäärärahan kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan toteuttamiseen uuden asetuksen voimaanpanon siirtymäajan loppuun saakka.
5. Eduskunta edellyttää, että hallitus nostaa korjausavustusmäärärahan myöntämisen perusteena olevia tuloajoja ja korjaus- ja energia-avustusmäärärahaa siten, että avustus edistää pienituloisten kotitalouksien jätevesien käsittelyn parantamistoimien toteuttamista.

YmVM 18/2010 vp — HE 179/2010 vp

Helsingissä 25 päivänä tammikuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Susanna Huovinen /sd	Timo Korhonen /kesk
vpj.	Pentti Tiusanen /vas	Merja Kuusisto /sd
jäs.	Christina Gestrin /r	Tapani Mäkinen /kok
	Timo Heinonen /kok (osittain)	Sanna Perkiö /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Janne Seurujärvi /kesk
	Timo Juurikkala /vihr	Pauliina Viitamies /sd
	Tanja Karpela /kesk	vjäs. Kari Kärkkäinen /kd (osittain)
	Antti Kaikkonen /kesk (osittain)	Kimmo Tiilikainen /kesk.
	Timo Kaunisto /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.

VASTALAUSE

Perustelut**Yleistä**

Esitys ympäristönsuojelulain muuttamiseksi on tarpeellinen, ja se on tavoitteiltaan oikeansuuntainen. Esityksessä ehdotetaan, että ympäristönsuojelulain nojalla annettujen talousjätevesien käsittelyvaatimusten noudattamisesta voitaisiin vapauttaa muun ohessa kiinteistön haltijat, jotka ovat iäkkäitä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Yleisiä käsittelyvaatimuksia ei sovellettaisi jo olemassa olevaan käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jos kiinteistössä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat täyttäneet 68 vuotta ehdotetun lain voimaan tullessa eikä kiinteistön talousjätevesistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa.

On esitetty, että jo voimassa oleva lainsäädäntö olisi mahdollistanut nyt esitetyt, tarkennetut muutokset. Tämä olisi kuitenkin vaatinut kunnilta aktiivisuutta, mitä niillä ei ole tarvittavissa määrin ollut.

Nykyisestä poikkeuksesta pääsääntö

Valtaosa kiinteistöjen haltijoista ei joudu hankkimaan kallista tekniikkaa vaativia jäteveden käsittelyjärjestelmiä. Voimassa olevassa asetuksessa poikkeuksena olleet lievemmat käsittelyvaatimukset tulevat uudessa lainsäädännössä pääsäännöksi, ja aikaisemmin pääsääntönä olleet ankarammat jätevesien käsittelyvaatimukset ovat poikkeussääntö, jota kunnat voivat soveltaa herkillä alueilla, kuten pohjavesi- ja ranta-alueilla ympäristönsuojelumääräystensä mukaisesti. Uuden asetuksen puhdistuksen yleistäso verrattuna käsittelemättömän jäteveden kuorimitukseen tullaan muuttamaan seuraavasti:

- orgaanisen aineen osalta 80 %
- kokonaisfosforin osalta 70 %
- kokonaistypen osalta 30 %.

Herkillä ranta- ja pohjavesialueilla vastaavat luvut tulevat olemaan:

- orgaanisen aineen osalta 90 %
- kokonaisfosforin osalta 85 %
- kokonaistypen osalta 40 %.

Ympäristöministeriön selvitysten mukaan vesistön kokonaisravinnekuormitus ei oleellisesti muutu ja on edelleen Itämeren suojelukomission HELCOMin suositusten mukainen.

Ympäristövaliokunta on tehnyt yhdessä ympäristöministeriön kanssa hyvää työtä asetuksen sisältämien puutteiden ja julkisuudessa esitettyjen epäselvyyksien poistamiseksi. Uusi laki edistää lainsäädännön samankaltaista tulkintaa koko maassa.

Kuntien ympäristömääräysten toteutuminen

Mietinnössä painotetaan kuntien velvollisuutta laatia kattavat vesiensuojelua koskevat ympäristönsuojelumääräykset. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi panna vireille vaatimuksen vesien tilan parantamista koskevista toimista, jos kunta ei ole antanut tätä koskevaa määräystä ja määräystä on pidetty vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa merkityksellisenä keinona vesien tilan kannalta (voimassa oleva ympäristönsuojelulain 92 §:n 2 momentti).

Muutosehdotukset

Käsissä olevaan valiokunnan mietintöön on kuitenkin jäänyt ihmisten sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta edelleen kaksi heikkoutta:

Lakiesityksen 27 d § (Uusi). Valiokunnan mietinnössä säännöksen 1 momentin mukaan talousjätevesien käsittelyä koskevista vaatimuksista voidaan poiketa, jos ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä vähäisenä verrattuna käsittele-

mättömän talousjäteveden kuormitukseen ja käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet korkeiden kustannusten tai teknisen vaatavuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Arvioitaessa toimien kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kannalta otetaan huomioon muun kiinteistön haltijan sosiaalinen suorituseste eli pitkäaikainen työttömyys, sairaus tai muu näihin rinnastettava sosiaalinen suorituseste. Mielestäni tätä momenttia 3 kohdan osalta olisi tullut muuttaa seuraavaan muotoon: "3) kiinteistön haltijan (*poist.*) työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste. *Työttömyydellä tässä tarkoitetaan vähintään puoli vuotta jatkunutta työttömyysjaksoa.*"

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksessä todettu lain soveltamisen ikäraja on muutettava 66 vuoteen ja niin, että soveltamisesta poikkeamisessa huomioidaan myös sosioekonomisesti vaikeassa asemassa olevat nuoremmat ikäluokat. Valiokunnan esittämä ikäraja merkitsee arviolta 60 000 kiinteistön vähennyistä 200 000 toimenpiteitä vaativan vakituisesti asuttavan kiinteistön määrään. Ikärajan pudottamisen 66 vuoteen on arvioitu lisäävän poikkeuksen piirissä olevien kiinteistöjen määrää 10 000:lla. Lisäksi on ennakoitu 40 000 kiinteistön tulevan liitetyksi vuoteen 2016 mennessä viemäröintiin ja 20 000 kiinteistölle myönnettävän sosiaalisiin perusteisiin poikkeuslupa. Päätösten päällekkäisyys huomioiden jäljelle jää noin 90 000 kiinteistöä ja 50 000 vapaa-ajanasuntoa, joille on tehtävä toimenpiteitä lainsäädännön vaatimusten täyttämiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin ympäristövaliokunnan mietinnön mukaisena, paitsi 27 d §:n 1 momentin 3

kohta ja voimaantulosäännös muutettuina seuraavasti (Vastalauseen muutosehdotus):

Vastalauseen muutosehdotus

27 d §

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen

Edellä 27 c §:n nojalla säädetyistä talousjätevesien käsittelyä koskevista vaatimuksista voidaan poiketa, jos ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä vähäisenä verrattuna käsittelemättömän talousjäteveden kuormitukseen ja käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet korkeiden kustannusten tai teknisen vaatavuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Arvioitaessa toimien kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kannalta otetaan huomioon:

(1 ja 2 kohta kuten YmVM)

3) kiinteistön haltijan (*poist.*) työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste. *Työttömyydellä tässä tarkoitetaan vähintään puoli vuotta jatkunutta työttömyysjaksoa.*

(2 mom. kuten YmVM)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos kiinteistön talousjätevesistä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa, 27 c §:n nojalla säädetyjä käsittelyvaatimuksia ei sovelleta sellaisen kiinteistön lain voimaan tullessa olemassa olevaan käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jonka kiinteistöllä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat lain voimaan tullessa täytäneet 66 vuotta.

(2 mom. kuten YmVM)

Helsingissä 25 päivänä tammikuuta 2011

22 Pentti Tiusanen /vas